https://doi.org/10.52505/1857-4300.2025.2(325).07
CZU:811.135.1’373:391.6

# „Explozia” de culori în limba română (formații în baza culorilor alb, negru, roșu)

**Liliana BOTNARU**

Doctor în filologie
E-mail: liliana.botnari@sti.usm.md
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9909-2982
Universitatea de Stat din Moldova
Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”

# The „Explosion” of Colors in Romanian (Formations based on the Colors White, Black, Red)

**Abstract**

The Romanian vocabulary is constantly evolving, being strongly influenced by the phenomenon of globalization, increasing migration, and the unprecedented closeness between various cultures, traditions, races, religious beliefs, and lifestyles. In recent decades, there has been a growing tendency to adopt terms from other languages, particularly from English, while preserving their original form, both phonetically and orthographically. In the field of fashion and the color industry, a series of chromatic terms based on colors such as white, black, and red circulate in the Romanian as xenisms, while also functioning in their translated and adapted forms according to orthographic and phonetic norms. Some of these terms are phrases formed based on the prototype color and compositional elements. Although most of them are not attested in dictionaries, they still contribute to the constant enrichment of the Romanian lexicon, adapting it to new realities and social and technological developments.

**Keywords:** vocabulary, linguistic borrowing, chromatic term, xenism, anglicism, recent lexical unit.

**Rezumat**

Vocabularul limbii române este în continuă schimbare, fiind influențat puternic de fenomenul globalizării, al migrației tot mai frecvente, de apropierea nemaiîntâlnită dintre diverse culturi, tradiții, rase umane, convingeri religioase, stiluri de viață. În ultimele decenii, se observă o tendință tot mai mare de preluare a termenilor din alte limbi, de împrumuturi lingvistice, în special din limba engleză, conservând forma originală a acestora, atât fonetic, cât și ortografic. În domeniul modei și al industriei cromatice, am identificat o serie de termeni cromatici, în baza culorilor alb, negru, roșu, care circulă în limba română precum xenisme, însă funcționând, paralel, și în varianta tradusă, adaptată normelor ortografice

și ortoepice. Unele dintre acestea sunt sintagme formate în baza culorii-prototip și a unor elemente de compunere. Chiar dacă majoritatea nu sunt atestate în dicționare, totuși acestea contribuie la îmbogățirea constantă a lexicului românesc, adaptându-l noilor realități și evoluțiilor sociale și tehnologice.

**Cuvinte-cheie:** vocabular, împrumut lingvistic, termen cromatic, xenism, anglicism, unitate lexicală recentă.

Vocabularul unei limbi este continuu dinamic, permeabil și cu hotare extensibile. Creațiile lexicale noi s-au axat, de cele mai multe ori, pe împrumuturi din alte limbi și pe adaptarea noilor unități lexicale la normele interne ale limbii ce le-a achiziționat. Însă, în ultimele decenii, se observă o tendință de conservare a formelor preluate din limba-sursă, atât din punct de vedere ortografic, cât și din cel al pronunției.

De ce se întâmplă astfel? Deoarece majoritatea obiectelor/fenomenelor pe care le desemnează aceste unități sunt ele însele preluate din țările vorbitoare de limba-sursă.

Astfel, obiectele/procesele/caracteristicile lor sunt adoptate din limba-donatoare împreună cu denumirile acestora, în forma originală, condițiile actuale fiind propice – „când posibilitățile de circulație a persoanelor și a informației abolesc distanțele permițând accesul în timp real la evenimente și realități din toate colțurile lumii și fac posibile multiple contacte, fie și sporadice, cu lumi și orizonturi altădată nebănuite sau inaccesibile…” (Guțu-Romalo 2014, p. 183).

Cercetătoarea notorie Mioara Avram, încă în 1997, în lucrarea „Anglicismele în limba română actuală”, observa că „anglicismele furnizează cel mai mare procent de abateri de la aplicarea principiului fonetic (mai exact, fonologic) în ortografia limbii române şi e greu de imaginat că generaţiile care stăpânesc din ce în ce mai bine engleza vor accepta românizarea celor scrise cu ortografia etimologică originară” (Avram 1997, p. 14).

În același context, lingvista Viorica Molea remarcă o altă fațetă a problemei: „nu mai putem vorbi de un anume confort verbal și sistemic la împrumuturile din engleză, de exemplu, întrucât acestea «dau buzna» în limba noastră fără a menaja rigorile gazdei. Este o grabă și o precipitare aproape «indecentă» în pătrunderea anglicismelor în limba română, aceasta explicând de ce foarte multe astfel de elemente apar mai întâi în limba vorbită, fiind adoptate destul de rapid de varianta literară a limbii române” (Molea 2021, p. 68). Mai mult decât atât, autoarea observă că tinerii sunt cei care au „o deschidere mai mare față de orice element neuzitat, proaspăt și cărora aceștia le acordă o oarecare lejeritate, nonșalanță sau diverse note stilistice apropiate elementelor de argou și jargon” (*Ibidem*, p. 68), ei devenind ușor „victimele” internetului, vloggerilor, influencerilor etc., preluând cuvintele străine pentru „a se alinia” ultimelor tendințe și „cutume” ale modei.

Prin urmare, tot mai frecvent observăm tendința de a păstra termenii împrumutați în forma cea mai apropiată de cea din limba-sursă. Aceasta poate fi explicată, remarcă și Adriana Stoichițoiu-Ichim, prin „conștiința lingvistică a vorbitorului cunoscător de engleză (sau franceză) și orgoliul acestuia de a pronunța și scrie «à l'anglaise», dacă e să ne referim la motivele vorbitorului. Cu referire la trecerea anglicismelor în dicționare, acestea sunt păstrate îndeosebi în forma originară, având în vedere «caracterul lor internațional» și «funcția denotativă pe care o îndeplinesc în cadrul comunicării între profesioniști»" (Stoichițoiu-Ichim 2001, p. 96).

În aceeași ordine de idei, cercetătoarea Viorica Molea (2021, p. 67, 69) menționează că preluarea masivă a cuvintelor străine are variate cauze, atât obiective, cât și subiective. Printre cele obiective, enumeră: fenomenul globalizării, migrația tot mai frecventă, schimbul de valori materiale, culturale, politice, sociale etc., apropierea nemaiîntâlnită dintre diverse culturi, tradiții, rase de oameni, convingeri religioase, stiluri de viață etc., iar printre cele subiective evidențiază: „efortul exagerat al unora de a se evidenția prin elemente de limbaj ieșite din uzul obișnuit, banalizat, în concepția multora, sau pentru a epata interlocutorii cu un altfel de înveliș sonor, cum sunt exotismele, a acorda exprimării note afective, atitudinale unice sau, pur și simplu, a-și etala un aer de «aristocratism modern» prin utilizarea unor cuvinte recent intrate în limbă, accentuându-și astfel niște veleități închipuite" (*Ibidem*, p. 69).

Cert e că, de cele mai multe ori, așa cum atestă și Adriana Stoichițoiu-Ichim, „termenii din limbajul comercial și publicitar, cei legați de modă, sport etc. – din categoria **împrumuturilor** «**de lux**» – se păstrează neadaptați, deoarece prestigiul și sonoritatea cuvântului englez constituie, de regulă, unicul atu al prezenței lor în limbă" (2001, p. 97).

Anglicismele din domeniul modei reprezintă o sursă constantă de înnoire lexicală a unei limbi prin însăși esența domeniului, or acesta presupune diversitate, schimbare, creativitate și epatare. Industria „fashionului" și a textilelor, a produselor de îngrijire a corpului și părului, de machiaj etc. au favorizat apariția de noi culori și nuanțe, permițând dezvoltarea unui bogat inventar de termeni cromatici. Așadar, termenul „cromatică", care includea câteva culori fundamentale, și-a extins hotarele, înglobând noi unități lexicale, destinate a detalia, a ilustra și a reda cât mai „suculent" noile nuanțe descoperite și promovate de idolii modei.

Cel mai frecvent, cuvintele de ordin cromatic identificate sunt preluate ad-litteram din limba engleză, franceză sau italiană, fără vreo încadrare ortografică sau ortoepică, astfel încălcând „raportul dintre principiul fundamental al ortografiei noastre, cel fonetic (*scriem cum rostim*) și principiul «etimologic» (*scriem respectând tradiția… ortografică a altor limbi*)" (Guțu-Romalo 2014, pp. 183-184). Ele sunt, de fapt, **xenisme** sau **vulgarisme** – cuvinte recente neadaptate, însă, cum remarcă și lingvista Adriana Stoichițoiu-Ichim, acestea pot

fi considerate anglicisme, în unele cazuri, „în virtutea frecvenței și a circulației lor, precum și a faptului că se află în curs de asimilare morfologică” (Stoichițoiu-Ichim 2001, p. 85). În același context, Valeria Guțu-Romalo menționează că „vorbitorul preia din zbor termenii de care are nevoie fără a se preocupa prea mult de regulile de scriere sau de pronunțare corectă” (2014, p. 184).

Din punct de vedere gramatical, terminologia cromatică face parte din clasa adjectivului, incluzând, în acest sens, adjective flexibile sau variabile, care cuprind formele flexionare în română, şi adjective neflexibile sau invariabile, care păstrează întotdeauna aceeași formă.

Pe parcursul cercetării noastre, am remarcat, de asemenea, că un rol primordial în promovarea noilor nuanțe și a termenilor cromatici îl are Institutul de Culoare PANTONE – autoritatea globală pentru comunicare a culorii încă din 1963, renumită pentru sistemul său de potrivire a culorilor Pantone (PMS), un spațiu de culoare patentat, folosit în diverse industrii, cum ar fi designul grafic, moda, designul de produs, imprimarea și producția. Autoritatea respectivă a inventat un concept inovator în domeniul modei, acceptat de designerii mondiali, și anume, „Culoarea anului”, PANTONE devenind, în context global, principalul instigator al tendințelor de modă pe podiumuri, al decorului de interior, al designului industrial, al designului grafic, altfel spus, al „ambalării colorate” a tuturor produselor destinate consumatorilor, or culoarea este unul dintre factorii care predispune potențialul cumpărător spre achiziția unui produs.

De fapt, tot ce ne înconjoară este culoare: postere, reclame TV, obiecte de uz casnic sau de lux etc., fapt ce explică extinderea ansamblului de termeni cromatici „pantonieni” pe întregul mapamond, în contextul globalizării, ilustrând „o anumită faţetă a relaţiei dintre dinamica societăţii şi necesităţile comunicării” (Călăraşu 2003, p. 323).

În continuare, am excerptat atât din unele opere literare, cât și din textul mediatic, locul perfect de lansare și diseminare a unităților lexicale recente, din revistele și blogurile de profil, care ne oferă numeroase contexte relevante în acest sens, un ansamblu de termeni care exprimă nuanțe cromatice, raportându-i, din punct de vedere semantic, la culorile considerate termeni fundamentali sau arhilexeme. Totodată, ținem să menționăm că nu ne-am propus, în cercetarea de față, inventarierea tuturor nuanțelor și a denumirilor acestora, scop care, de altfel, ar fi, practic, imposibil, or, așa cum am menționat și anterior, inventarul cromatic e într-o continuă dezvoltare, captând noi termeni, fie preluați ca atare din limba-donatoare sau adaptați prin traducere, fie formați prin compunere, în baza culorilor fundamentale.

Cercetătoarea Mihaela Popescu (2014, p. 2), pe urmele cercetărilor lingvistei Annie Mollard-Desfour, observă că, în general, în spaţiul cultural european, sunt selectate unsprezece/douăsprezece câmpuri lexicale cromatice, care desemnează cele şapte culori fundamentale/primare: *roşu*, *portocaliu*, *galben*, *verde*, *albastru*,

*indigo*, *violet*, cele două așa-zise non-culori, *alb* și *negru*, respectiv, cele trei culori derivate *brun*, *gri* și *roz*. Brent Berlin și Paul Kay (1969, p. 2) enumeră însă unsprezece categorii ale culorilor fundamentale: *alb*, *negru*, *roșu*, *verde*, *galben*, *albastru*, *maro*, *violet*, *roz*, *portocaliu* și *gri*.

Respectiv, în încercarea de a grupa oarecum termenii cromatici identificați, vom purcede cu repartizarea acestora în funcție de culoarea primară de la care provin, axându-ne pe cele 11 culori fundamentale propuse de Brent Berlin și Paul Kay (în articolul de față, culorile alb, negru și roșu), pentru fiecare dintre acestea oferind o definiție analitică, completată, dacă e necesar sau posibil, cu un echivalent în limba română, precum și diverse contexte ilustrative de utilizare, care le confirmă prezența în spațiul mediatic sau literar.

În cheia considerațiilor prezentate *supra*, inventarul ilustrativ al articolului de față se va contura prin valorificarea articolelor subsumate în dicționarele românești considerate relevante pentru reprezentarea neologismelor în lexicul „recent" al limbii române, și anume: *Dicționarul ortografic*, *ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a treia (2023) (DOOM, din care am avut în vedere mai ales articolele marcate cu „+" în fața intrării de dicționar, desemnând articolele noi), *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX) și *Dicționarul explicativ al limbii române actuale*: *cu sinonime*, *antonime*, *paronime*, *exemple* (DELRA). Dar, totodată, am consultat și unele dicționare explicative engleze, în cazul definirii unor xenisme, cum ar fi *Collins dictionary*, *Cambridge dictionary* ș.a.

Pe parcursul cercetării noastre, am observat că în limba română mediatică pot funcționa lexemele cromatice preluate din limba-sursă, fie engleză, fie franceză sau italiană, conservându-și forma ortografică, dar, paralel, circulă și traducerile, mai mult sau mai puțin fidele, ale acestora în română. De asemenea, am selectat și termeni cromatici creați prin derivare sau compunere internă. Așadar, raportându-ne la culoarea-prototip, reușim să transmitem asocierea nuanței cu acest termen cromatic fundamental, evidențiind unele diferențe semantice, redând cu precizie imaginea culorii.

De cele mai multe ori, termenii cromatici fundamentali, în limba română, intră în relații de hiponimie cu alți termeni, formând sintagme în care au rolul atât de substantiv, cât și de element subordonat, adjectiv.

Culoarea-prototip **alb**: „care are culoarea zăpezii, a laptelui; (despre culori) ca zăpada, ca laptele" (DEX) – cuprinde termenii împrumutați din engleză:

**Milky White**, echivalentul în română fiind **„alb de lapte"** – „nuanță deschisă de alb, cu o tentă ușoară de crem sau galben pal, similară culorii laptelui proaspăt";

**Moon White, „alb de Lună"** – termen cromatic creat metaforic, însemnând „alb-deschis, pal, care amintește de lumina lunii";

**Zinc White** sau **Chinese white**, **„alb de zinc"** sau **„alb chinezesc"** – „Oxid de zinc (folosit în vopsitorie)" (DEX), de culoarea zincului, alb transparent, rece.

Exemple: *Modele de unghii **milky white** în tendințe*: *cele mai noi și originale idei 2024* (https://globalfashion.md); *Cum să obții efectul **Milky** pe unghii?* (https://

crystalnails.ro); ***Milky white*** *de cel puțin 3 ani*; *nu știu clientele voastre*, *dar ale mele sunt îndrăgostite de* ***milky white***, ne spune o vloggeriță din Cluj pe paginile Facebook-ului;

**Ivory** sau **„alb de fildeș”**, **„fildeșiu”** – „nuanță de alb-deschis, cremos” (Cambridge Dictionary); alb bogat, cremos, precum fildeșul. DELRA definește nuanța „**fildeșiu**” în felul următor: „Care este de culoarea fildeșului. *Sin.*: alb-mat”, trecând, de asemenea, cu referire la frecvența de utilizare a acestuia, menționea *rar*. Exemple: *Noua culoare a acestui an* (*2021*) *– culoarea* ***ivory*** (pagina de Facebook a magazinului de haine „Nouvelle”); *Noul dormitor minimalist în nuanța* ***ivory*** *este combinația perfectă între*: *Simplitate și lux*; *Texturi fine și culori neutre*; *Funcționalitate și confort!* (pagina de Facebook a magazinului de mobilă „Creator Iurie Borș”); *Rucsac* ***alb fildeș***, *din piele naturală* (https://www.dasha.ro); *Sau mai curând la o nuanță de* ***alb fildeș***, *alb vanilie*, *ecru?* (https://www.stylediary.ro); *Tricou de sport cu DryMove™*, *culoare*: ***Fildeșiu*** (https://www2.hm.com); *Pantofi sport cu volum*. ***Alb-fildeșiu*** (https://www.zara.com); *Mi-am plimbat privirea peste trupul lui*: *părul blond chelind pe la tâmple ca o armată în retragere*, *un pic de burtă*, *datorită vârstei mijlocii*, *înghesuită într-un sacou de dineu* ***fildeșiu*** („Toate celelalte mame mă urăsc”, de Sarah Harman); *acolo*, *unde ești acum*, *ești mai* ***fildeșiu***, *mai lustruit decât mine și coloana ta vertebrală*, *moale ca a macrourilor* (…) („Poezia”, de Mircea Cărtărescu).

Totuși, am observat că echivalentele în română de asemenea sunt utilizate, mai ales în operele literare, fapt ce ne motivează să credem că, poate, acestea s-au format paralel, nefiind traduceri ale xenismelor menționate anterior:

*El*, / *Subțirel*, / *Văruit în* ***alb de lapte***, / *Strigoi*, / *Rupt din veacul de apoi*. („O Mie și una de poezii românești”, de Laurențiu Ulici); *Degete de plumb prin trupul* ***alb de lapte*** („Privilegiați și năpăstuiți”, de Arșavir Acterian); *Baia de un* ***alb de lapte*** *veni spre ea cu toate porțelanurile și metalurile strălucitoare de curățenie*. („Desfigurații; Nălucile; Viața în oglinzi”, de Sanda Movilă); *satul e* ***alb de lună*** *și albastru de vis* („Lumea ca o carte”, de Mihai Cimpoi); ***albdeluna_photo*** (numele unui fotograf din spațiul online, care fotografiază nunți); *jaluzele cu rulou*, *culoare* ***alb de Lună*** (https://www.emag.ro), *Vopsea de acuarelă Paleta Nevskaya Leningrad*, *Nopți albe*, ***Alb zinc*** (https://www.ozone.ro); *Află care sunt diferențele dintre tipurile de alb folosite în pictură* ***(Titanium White, Zinc White …)*** *și cum să îți formezi paleta de culoare în funcție de proprietățile fiecăruia*. (pagina de Youtube a vloggerului PictorShop).

În alte cazuri, al doilea termen, în sintagmele cromatice, poate fi un nume propriu, care poate indica locul de proveniență a culorii sau „adoptarea” caracteristicilor acelei regiuni, ca în cazul „**alb de China**” de mai sus sau **Spanish White, „alb de Spania”** – care se referă la culoarea calcarului, a cretei sau a altor materiale, obținut din cochilii sidef de scoici amestecate cu cretă, care, probabil, puteau fi

găsite pe renumitele plaje ale Spaniei; **Arctic white, „alb de Arctica”** – alb extrem de luminos, rece, făcând trimitere la Arctica – regiune a Pământului, care cuprinde tot ceea ce se găsește în jurul Polului Nord, fiind cunoscută prin zăpada, gheața și temperaturile extrem de scăzute. Observăm, termenii cromatici de acest gen sunt specifici domeniului publicitar, industriei textile, de construcție, picturii, designului interior și exterior.

Alte adjective cromatice identificate, adoptate din limba engleză sau franceză, dar care nu conțin în structura lor substantivul „alb” sunt:

**Vanilla Custard** sau **Vanilla White, „alb de vanilie”** – culoarea cremei de vanilie, alb-gălbui. Exemple: *Ce zici de nuanțele de alb*, ***Vanilla Custard*** *sau de Crème de Pêche? – îți propunem*, *de exemplu*, *o pereche de botine moderne într-una din aceste culori*. (https://blog.epantofi.ro); ***Vanilla Custard*** *– un alb delicat*, *dar care amintește puțin și de o înghețată delicioasă de vanilie este o culoare cu care nu puteți da greș în sezonul toamnă-iarnă 2019-2020*. (https://www.fashion365.ro);

**Almond milk** – culoarea laptelui de migdale; *Balsam pentru buze* ***Almond Milk*** (https://www.fashiondays.ro);

**Sheepskin** – culoarea naturală a lânii de oaie, care variază de la alb cremos sau bej-deschis, cald până la maro-deschis sau gri-deschis; *Vopsea cretată* ***Sheepskin*** *Home decor* (https://universulcreativ.ro/magazin/brand-uri/folkart/folkart-home-decor-chalk/);

Culoarea fundamentală **negru** își extinde registrul nuanțator prin diverși termeni, unii dintre aceștia fiind incluși în *DEX* sau în *DELRA*:

**Ebony black** sau **„abanos”** – de culoarea abanosului; „de culoare neagră, lucioasă” (DELRA): *Adaugă un finisaj elegant și profund proiectelor tale cu Spray-ul Vopsea* ***Negru Abanos***. (https://mcolor.ro/); *Coacăzul* ***negru Abanos*** *poate fi considerat un arbust eminamente european*. (http://strongberry.ro/product/coacaz-negru-abanos/); *Vopsea de păr Intensse color* ***negru abanos*** (https://www.minuneanaturii.ro/); *cerul se preschimbă din violet în* ***negru-abanos*** („Pistolarul” (Seria „Turnul întunecat”, partea I), de Stephen King); *Ajunși în fața unei uși de un* ***negru abanos*** *intens*, *fata ne deschide*… („Războiul Inimii”, de Carmen Stefania Done);

**Anthracite**, „**antracit**” – de culoarea cărbunelui de pământ, negru lucios: *Chiuvetă de bucătărie* ***anthracite*** (https://www.pandashop.md/); *Ușă mâner Michelle* ***antracit*** (https://dum.md); *Tricou culoare* ***negru-antracit*** (https://www.cropp.com);

**Aniline black**, „**negru de anilină**” – „substanță colorantă de culoare neagră, care se formează de obicei direct pe fibrele de bumbac, prin oxidarea catalitică a anilinei” (DEX), în rezultatul acestui proces chimic, de oxidare a anilinei, obținem nuanța de negru-brun: *Vopsea pentru piele de căprioară*, *nubuc*, ***negru anilină*** (https://www.emag.ro);

**Carbon black**, „**negru de carbon”** – pigment negru, obținut prin arderea incompletă a hidrocarburilor, cum ar fi gazele naturale sau petrolul; „o varietate neagră, fină, pulbere, de carbon amorf, produsă prin arderea incompletă a gazelor naturale sau a petrolului; utilizată pentru a produce cauciuc, la fabricarea pigmenților și cernelii” (Collins Dictionary): *Oja Semipermanentă Negru*/***Carbon Black*** *New* (https://www.coria.ro); *Rimel pentru volum mai mare voluminos x5*: *Culori* ***Carbon Black*** (https://www.elefant.md); *Contur Ochi The Inkredible Liner* ***Carbon Black*** (https://makeupshop.ro); *Eyeliner lichid cu efect de lungă durată* (***negru-carbon***) (https://md.siberianhealth.com);

**Onyx black** sau „**negru onix”** – negru cu reflexe subtile, termen cromatic format prin asociere cu piatra „onix”, preluând proprietățile vizuale ale acesteia: „Varietate neagră de agat fin, adesea cu striații de diferite culori (albe, roșii, cenușii etc.), folosită ca piatră semiprețioasă la confecționarea unor obiecte ornamentale.” (DEX). Exemple de utilizare: *Garnier Color Sensation*, *vopsea de păr permanentă*, *Ultra* ***Onyx Black*** (https://www.garnier.ro); *Gresie porțelanată Bien Seramik* ***Onyx Black*** (https://www.veritan.md); *Culoarea verde era bogată*, *iar ochii de* ***onix negru*** *au lucit*, *orbindu-mă*. („Luna din palat”, de Weina Dai Randel).

Analizând exemplele selectate, observăm că sunt utilizate, de obicei, ambele variante – atât cea engleză (xenismul), cât și cea română –, termenii cromatici identificați caracterizând domeniile design interior, industria textilă și cosmetologică ș.a. Totodată, „nuanțarea” unei culori se realizează în funcție de o anumită realie, prin asociere. Respectiv, denumirea culorii preia, prin semantism, proprietățile, caracteristicile cromatice ale obiectului cu care este asociat: *minerale*, *roci* – antracit, cărbune, zinc, titan; *elemente*/*substanțe chimice* – carbon, anilină; *elemente vegetale* (*arbori*, *plante*) – abanos; *produse alimentare*, *din natură* – lapte, cremă de vanilie, lână de oi etc.

Pentru arhilexemul **roșu**, am identificat următorii termeni cromatici formați mai recent:

**carmin** – „Culoare roșie intensă” (DELRA); „Colorant roșu, de origine vegetală sau animală, folosit în cosmetică, în pictură etc.; cârmâz (2); p. ext. culoare roșie.” (DEX). Termenul respectiv a fost inclus și în ediția a treia a DOOM, cu semnul „+” în față: „+**carmin**[1] adj. invar. (*rujuri ~*)”. Exemple: *Vă rog să-mi spuneți ce compoziție are produsul* ***Carmin*** (*pentru unghii*)*? Mai exact*, *aș vrea să știu ce compus dă culoarea* ***roșu-carmin***, *a acestui produs?* întreabă o consumatoare (https://www.farmec.ro); *Pantone a prezentat culoarea anului 2023*: *este o nuanță de* ***roșu carmin*** (https://esp.md); *Organza* ***roșu carmin*** (https://evelintextile.ro);

**cinabre** – o nuanță de roșu-închis sau roșu-aprins, care provine de la mineralul natural numit cinabru: „Sulfură naturală de mercur, de culoare roșie, folosită mai ales la prepararea vopselelor.” (DEX). Exemple: *Papioane tată-fiu*, ***roșu cinabre***, *degrade* (https://www.emag.ro); *Bluză tip body cu reflexii*

*de culoare* ***roșu-cinabre*** (https://www.d-j-fashion.ro); *Papion* ***roșu-cinabre***, *buline mici* (https://papioane.ro);

**Cherry Red** sau **Red cherry, „roșu-cireașă”** – nuanța de roșu specifică fructelor de cireș, un roșu intens, vibrant; ***Red Cherry*** *– culoarea anului 2025! Alege haine moderne în această nuanță îndrăzneață și plină de energie și adaugă un plus de stil și atitudine ținutei tale!* (pagina de Facebook a rețelei de magazine „Cactus” din România); *Vopsea de păr Revlon Colorsilk 66* ***cherry red*** (https://www.smart.md); *Demoazele se zbenguiau zâmbitoare sub brațele cât două trunchiuri de copaci* (…), *unduindu-și languros trupurile de viespi acoperite într-un neglijeu* ***roșu cireașă*** *și*, *respectiv*, *galben de lămâie*. („Traficanții de pui”, de Ion Marinescu);

**coacăză roșie** – o nuanță de roșu vibrant și translucid, caracteristică fructului mic și rotund al arbustului de coacăz roșu; *Nuanțele s-au bulucit la serbare*: *vermillon*, *alizarină*, *magenta*, *corai*, *amarant*, *chinovar*, ***roșu-coacăză*** *sau garanță*. („Ochii Monei”, de Thomas Schlesser);

**Strawberry red, „roșu-căpșună”** – nuanță de roșu, precum a căpșunelor, un roșu-aprins, mustos; ***Strawberry red*** *este una dintre cele 214 culori pe care o regăsești în paletarul RAL și o poți alege pentru vopsirea mobilierului tău*. (https://chameleonfurniture.ro); *Ruj Kiko Milano*, *Unlimited Stylo*, *culoarea* ***Strawberry Red*** (https://www.elefant.md); *Lac de unghii strălucitor*, ***roșu căpșună*** (https://www.bottegaverde.ro); *Colorant alimentar gel* ***Roșu căpșună*** (https://www.lumeabasmelor.ro); *Pulover cu șlițuri laterale*, ***Roșu căpșună*** (https://www.smart.md); *Tatăl ei radiază o mie de culori*, *opal*, ***roșu-căpșună***, *ruginiu-închis*, *verde-crud* („Toată lumina pe care nu o putem vedea”, de Anthony Doerr);

**roșu grenadine** – nuanță de roșu profund și bogat, asemănătoare cu cea a fructului de rodie; *Vopsea permanentă de păr cu amoniac 7.62* ***Roșu grenadine*** (https://www.loncolor.ro); *Cravată* ***grenadină*** *în dungi* (https://ro.neckland.com);

**nacarat** – o nuanță de roșu sidef; *Caiet A5*, *80 file*, *dictando*, *softcover*, *hârtie ivory sau* ***nacarat*** (https://www.paperie.ro); *Rolete Art Shade tip Jaluzele cu Rulou și sistem inclus*, *Culoare* ***Nacarat*** (https://www.emag.ro);

**Adrianople red**, „**roșu andrinopol**” – o nuanță mediu-întunecată de roșu; *Papion* ***roșu-andrinopol***, *buline mici* (https://papioane.ro); *Pătură pufoasă din blăniță artificială rabbit –* ***roșu andrinopol*** (https://www.fionna.ro);

**Biking Red** – o nuanță de roșu inspirată de operele pictoriței mexicane Frida Kahlo și de căldura Mexicului, un roșu-cireașă iridescent, o nuanță de roșu asemănătoare celei de pe steagul mexican; *Fustă în formă de A*, *culoare* ***biking red*** (https://www.zalando.ro);

**Marsala** – o nuanță de roșu-bordo, care provine, cel mai probabil, de la orașul Marsala din Italia, situat în extremitatea de vest a insulei Sicilia, acesta fiind un mare centru al producției de vinuri. A fost culoarea anului 2015, conform indicațiilor Institutului Pantone, respectiv a constituit cap de afiș pentru mai multe articole de modă: *Culoarea anului*: ***Marsala****! Cum profităm de ea în ceea ce privește*

*machiajul?* (https://www.notino.ro); ***Marsala** va fi noul negru în 2015. Cum poți purta **Marsala**? În diferite nuanțe și texturi*. (https://rebrandyourself.ro); *Optați pentru un lac de unghii sau un ruj **marsala*** (https://www.cristinasurdu.com);

**Lush Lava** – roșu-portocaliu strălucitor, intens; *Ești interesată de culorile Pantone ale anului 2020? Alege Classic Blue*, ***Lush Lava** și Aqua Menthe!* (https://crystalnails.ro);

**roșu bourgogne** sau **burgundy/bordo** – o nuanță intensă, de maro-roșiatic-închis, cu subtonuri de violet, inspirată de vinul din regiunea Burgundia, Franța; ***Burgundy** – culoarea vinului* (https://afaceri-poligrafice.ro); *Geantă de umăr din piele naturală MAYA **Roșu Bourgogne*** (https://www.elefant.md); ***Burgundy**, culoarea femeilor îndrăznețe – cum alegi nuanța care ți se potrivește* (https://www.doc.ro);

**roșu de alizarină** – „o nuanță de roșu care este ușor mai predispus spre violet decât spre portocaliu pe roata culorilor și are o nuanță albastră" (Wikipedia); provine de la *alizarină* – „Substanță roșie extrasă în trecut din rădăcina roibei, azi obținută prin sinteză." (DEX). Exemple: *Fac un roz prin amestecul de alb de titan cu **roșu de alizarină*** („Iubirea mea năzdrăvană", de Kathy Strobos); *Covor roșu **alizarină*** („De la fibră la covor", de Ioana Pascu);

**Cherry Tomato** sau **„roșu de tomată"** – nuanță specifică de roșu, asemănătoare cu cea a tomatelor coapte; *Bluză **cherry tomato*** (https://www.zalando.ro); *Rochie Maxi **Cherry Tomato*** (https://www.skroutz.ro);

**Ferrari red** sau **„roșu Ferrari"** – nuanță vibrantă de roșu, asociată mașinilor de cursă de marca Ferrari. Exemple: *douăzeci și șapte de seturi complete în fiecare culoare posibilă, de la **roșu Ferrari** la verde-închis* („Casa Gucci", de Sarah Gay Forden); *Avea perechi de pantofi și genți de piele de aceeași culoare, de la muștar la **roşu-ferrari*** („Într-o dimineață, devreme", de Dorica Boltasu).

În baza termenilor enumerați mai sus, remarcăm că aceștia sunt formați, adesea, prin compunere, cuprinzând diverse componente descriptive: culoarea de bază + obiect/material/brand/produs. Prin urmare, redau mai mult decât o nuanță – lexemele respective evocă, de fapt, o imagine, o emoție sau experiență vizuală ori senzorială. Ne referim la culorile formate de la denumirile unor branduri sau produse populare.

Bineînțeles, lista de termeni cromatici întocmită nu este deloc una exhaustivă, aceștia fiind, dimpotrivă, subiectiv selectați, în funcție de interesul și curiozitatea pe care au prezentat-o pentru autoare. Dar, în baza acestora, ne permitem să conchidem următoarele: o bună parte dintre sintagmele cromatice au la bază un model străin, preluat din limbile engleză, franceză sau italiană etc.; din punct de vedere pragmatic, pentru a sesiza, a distinge nuanța cromatică, sunt necesare cunoștințe extralingvistice, o cunoaștere mai profundă a „contextelor" istorice, culturale și estetice, doar astfel vorbitorul fiind apt de a face asocierea, de a decoda referentul care constituie elementul de

compunere al termenului cromatic. Prin urmare, decodarea permite elucidarea relației dintre: culoare și produs (*roșu Ferrari*), culoare și element/substanță chimică (*alb de anilină*, *Black carbon*), culoare și loc (*alb de Arctica*, *alb de China*) etc. Mai mult decât atât, astfel culorile fundamentale ale limbii române s-au divizat într-o multitudine de nuanțe fine, căpătând o serie de mutații și redimensionări la nivel semantic.

De cele mai dese ori, ocurența unităților lexicale cromatice se atestă în domeniul publicitar, mediatic, însă secvențele ilustrative din literatura artistică demonstrează viabilitatea și prolificitatea semnificațiilor acestora, fiind utilizați pentru a reda cu exactitate o anume nuanță, pentru a descrie obiectul/fenomenul/persoana, de către autor, printr-o asociere iscusită cu un anumit ton cromatic, creând o imagine vizuală, „colorată", cât mai ușor de reprodus în imaginația cititorului.

Consultând dicționarele, observăm că termenii identificați sunt arar consemnați, regăsindu-se doar elementele constitutive ale acestora, a căror definire ne permite totuși să deducem nuanța cromatică. Bineînțeles, e firesc să nu fie încă înregistrați de dicționare, o bună parte dintre aceștia fiind xenisme, neinfiltrate, deocamdată, „în conştiinţa lingvistică a publicului larg" (Dimitrescu 2002, p. 24), dar care îmbogățesc mijloacele de expresie ale limbii române, fiind frecvent utilizate în spațiul mediatic pentru a oferi o percepție complexă a unei culori, prin „pipăire" vizuală, cognitivă și culturală, integrându-ne în fluxul global al modei, al designului și al artei vizuale.

## Referințe bibliografice:

AVRAM, Mioara. *Anglicismele în limba română actuală*. Bucureşti: Editura Academiei Române, 1997.

BERLIN, Brent and KAY, Paul. *Basic Color Terms*; *Their Universality and Evolution*. Los Angeles: University of California Press, 1969.

CĂLĂRAȘU, Cristina. Globalizare lingvistică şi anglicizare. În: *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*. G. Pană Dindelegan (coord.). Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 2003. pp. 323-337.

DIMITRESCU, Florica. Despre culori şi nu numai. Din cromatica actuală (I). *Limbă şi literatură*. 2002, vol. III-IV, pp. 21-33.

GUȚU-ROMALO, Valeria. Probleme ale limbii în perspectiva actualității. În: *Ion Coteanu – in memoriam*. Gh. Chivu, Oana Uță Bărbulescu (ed.). București: Editura Universității din București, 2014. ISBN 978-606-16-0467-8.

MOLEA, Viorica. Lexicul neologic la modă – registru stilistic al oralității actuale. *Limba Română*. 2021, nr. 1(261), pp. 67-74. ISSN 0235-9111.

POPESCU, Mihaela. Culori și nume de culori în latină și în limbile romanice. Privire Sintetică. În: *Studia linguistica et philologica*. *In honorem prof. univ. dr. Michaela Livescu*. Badescu, Ilona, Popescu, Mihaela (ed.). Craiova: Editura Universitaria, 2014. pp. 255-269.

STOICHIȚOIU-ICHIM, Adriana. *Vocabularul limbii române actuale*. *Dinamică*, *influențe*, *creativitate*. Timișoara: BIC ALL, 2001. ISBN 973-571-600-3.

Wikipedia. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Ro%C8%99u_de_alizarin%C4%83 [accesat 2025-09-03].

## Dicționare:

*Cambridge Dictionary*. Disponibil: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/ [accesat 2025-09-02].

*Collins Dictionary*. Disponibil: https://www.collinsdictionary.com [accesat 2025-09-02].

DELRA = *Dicţionarul explicativ al limbii române actuale*: *cu sinonime*, *antonime*, *paronime*, *exemple*. Ediție în 4 volume. Coord.: Vulpe, Ana. Chișinău: Editura Știința, 2022.

DEX = *Dicţionarul explicativ al limbii române*. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită. Bucureşti: Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.

DOOM = *Dicționarul ortografic*, *ortoepic şi morfologic al limbii române*. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită. Bucureşti: Editura Univers Enciclopedic Gold, 2023.

**Notă:** Articol elaborat în cadrul subprogramului de cercetare 010301 „Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică”, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al Universității de Stat din Moldova.

**Primit:** 28.08. 2025
**Acceptat:** 26.11.2025